

Källa:SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅNS KUNDTIDNING

3/2014

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Väder och statistik

– Möt meteorolog Pär Holmgren

Tema:
miljö

LÄS OM:

- SMED-avtalet och klimatrapporering på Naturvårdsverket
- Samband mellan miljö och ekonomi i miljöräkenskaper
- SCB:s miljökunskap på export

... och dessutom jämförbar nordisk data över vuxnas färdigheter.

Källa: SCB

Källa: SCB är Statistiska centralbyråns kundtidning

Ansvarig utgivare: Stefan Lundgren, SCB, 08-506 941 00

Redaktion:

Monica Holmberg,
SCB, chefredaktör
019-17 61 67

Maria Sjölander
08-506 940 53

Redaktionen adress:

SCB, 701 89 Örebro
019-17 60 00
monica.holmberg@scb.se
maria.sjolanderv@scb.se

Layout: Ateljén, SCB

Tryck: Elanders Sverige AB,
september 2014

Källa: SCB trycks i en upplaga av
10 100 exemplar och distribueras
till SCB:s kunder.

Foto omslag: Maria Sjölander

ISSN 1104-8476

URN:NBN:SE:SCB-2014-A08T11403_pdf

SCB

scb@scb.se

Box 24300

Besöksadress: Karlavägen 100

104 51 Stockholm

08-506 940 00

Besöksadress: Klostergatan 23

701 89 Örebro

019-17 60 00

SCB:s statistikservice

information@scb.se

08-506 948 01

**"SCB deltar aktivt i det
internationella arbetet
med att utveckla
och harmonisera
miljöstatistiken."**

Miljöstatistiken – en grön gren på statistikträdet

Att visa hur samhället använder resurser och hur det påverkar miljön är miljöstatistikens uppgift. Samarbete mellan många experter och myndigheter är nyckeln för att kunna beskriva detta. Allt från resursanvändning i produktion och konsumtion, till utsläpp till luft och vatten, avfallshantering, biologisk mångfald och till att modellera effekterna av miljöpåverkan ingår i miljöstatistiken.

I DET HÄR NUMRET tar vi upp några aspekter av hur det går till att ta fram statistiken för nationella och internationella behov. I Sverige är det fyra myndigheter som har ansvar för olika delar av den officiella miljöstatistiken: Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och SCB. Stora delar av statistiken rapporteras internationellt till EU, OECD och till olika FN-konventioner. Naturvårdsverket ansvarar bland annat för statistik över klimatgaser och avfall och har valt att låta SCB ta fram den i samarbete med miljöexperter inom Svenska Miljöemissionsdata, något som du kommer att få läsa mer om i detta nummer av Källa:SCB. Här kan du också läsa om att återvinning av textilier ökar i Sverige och om en ny undersökning om matsvinn.

Klimatfrågan kräver många olika typer av data, både mätningar i naturen och uppgifter om vad som händer i samhället. Hur stor är uppvärmningen? Hur påverkar produktionen och konsumtionen utsläppen? De naturresurser som

spelar störst roll för utsläppen till luft är fossila bränslen. För att påverka användningen av fossila bränslen används t.ex. ekonomiska styrmedel som koldioxidskatter och utsläppsrätter. Även här finns ett behov att samarbeta och att utveckla statistiken. EU har lagstiftat om att miljöräkenskapsdata ska vara obligatoriskt att ta fram, vilket ökar möjligheterna att göra internationella jämförelser på det miljöekonomiska området. SCB deltar aktivt i det internationella arbetet med att utveckla och harmonisera miljöstatistiken.

Miljöstatistik är en uppgift som internationellt är ny för många statistikmyndigheter jämfört med social och ekonomisk statistik och därför utbildar vi även andra länder genom SCB:s internationella konsultkontor ICO. Det kan exempelvis vara att ta fram statistik för vatten- och energianvändning eller för avfallshantering.

Stefan Lundgren
Generaldirektör

4–5

SMED – ett konsortium för internationell och nationell miljörapportering

Klimtrapportering på Naturvårdsverket

Möt *Hanna Brolinson* med ansvar för prognoser för luft- och klimatutsläpp

6

Second hand-kläder ökar i Sverige

7

Matsvinn till avlopp nu kartlagt i Sverige

8–9

"Det är aldrig för sent att göra så mycket som möjligt"

Möt *Pär Holmgren*, meteorologen som jobbar heltid med klimat- och hållbarhetsfrågor

10

Därför varierar priset på koldioxid!

– om kopplingen mellan koldioxidskatt och utsläppsrättshandel

11

Miljöräkenskaper – vad gör SCB?

Utveckling av **Regionala miljöräkenskaper** och **Markräkenskaper för biologisk mångfald**

12–13

SCB I VÄRLDEN:

SCB hjälper andra länder att bli bättre

Världen har fått upp ögonen för sambanden mellan miljö och ekonomi

14–15

Att läsa, räkna och lösa problem med it – nordiska data i ny databas

16–17

SCB sätter turismen på kartan

18–19

METODER VID SCB:

Språkdräkten är en del av kvaliteten i SCB:s arbete

Varför deltar vissa – men inte andra?

"Det går åt 29 000 liter vatten för att framställa ett kilo bomullstextilier ..."

Pressmeddelande 25 juni, naturvardsverket.se

Följ nyheter från SCB

Nästan varje vardag året runt publicerar SCB ny statistik. Om du vill hålla dig uppdaterad finns flera möjligheter.

Via våra svenska och engelska **Twitter-flöden** tar du del av statistiknyheter, men även andra nyheter från oss, direkt när de publiceras.

Följ oss på Twitter: svenskt flöde, @SCB_nyheter

Följ oss på Twitter: engelsk flöde, @StatsSweden

På **Facebook** postar vi infografik med statistik om aktuella ämnen.

Gilla oss på: facebook.com/statisticssweden

Du kan också gå in på **scb.se** och skapa en **prenumeration via e-post**. Då får du mejl från oss när vi publicerar ny statistik, inom de ämnen du själv väljer.

SMED för internationell och nationell miljörapportering

SMED – Svenska MiljöEmissionsData är ett konsortium av fyra organisationer: IVL Svenska Miljöinstitutet, SCB, Sveriges lantbruksuniversitet SLU och SMHI.

SMED bildades 2001 med syfte att långsiktigt samla och utveckla kompetensen från de fyra organisationerna för att erbjuda tjänster kring produktion och utveckling av miljöstatistik kopplat till åtgärdsarbete. Man vill lagra och tillgängliggöra all denna information. Uppdrag utförs framförallt åt Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten, alltså de med ansvar för dataunderlag och information och miljödatarapporteringar.

En viktig uppgift för SMED är att ta fram underlag till Sveriges internationella rapportering inom områdena utsläpp till luft och vatten samt avfall. Det gäller exempelvis utsläpp av klimatpåverkande gaser, utsläpp av föroreningar och näringsämnen till Östersjön och Västerhavet, utsläpp från enskilda miljöstörande verksamheter, för offentliggörande i nationella och internationella register samt uppkommet och behandlat avfall.

Miljöstatistik framställs också för nationella behov, framförallt för uppföljning inom det svenska miljömålssystemet där SMED bidrar med underlag till både etappmål och miljö kvalitetsmål. *Läs exempelvis om textilavfall på sidan 6.* SMED utvecklar även nya metoder och tar fram statistik för uppföljning av Sveriges nationella avfallsplan och avfallsförebyggande program.

MER INFORMATION

hittar du på www.smed.se

Klimatrapportering på Naturvårdsverket

Ett nytt avtal inom SMED-konsortiet är nu tecknat fram till 2022. Ett viktigt uppdrag gäller att ta fram underlag till nationella och internationella klimatrapporteringar åt **Naturvårdsverket**.

Hanna Brolinson på Naturvårdsverket, med ansvar bl. a. för prognoser för luft- och klimatutsläpp säger:

– Min enhet samordnar rapportering på tre nivåer: nationell-, EU- och FN-nivå och ett exempel är den årliga utsläppsinventeringen. Den regleras i en klimatrapporteringsförordning som ska uppdateras och anpassas till EU-nivå. Många myndigheter i Sverige är inblandade, och SCB har naturligtvis en stor roll. Ärendet är ute på remiss och allt ska vara klart första halvåret 2015.

Efter kritik om sen utsläppsstatistik produceras nu preliminära uppgifter – hur skiljer de sig mot de slutliga resultaten och hur används uppgifterna?

Vi rapporterar preliminära siffror för föregående år i en enklare uppskattning som görs med de data som finns tillgängliga vid tidpunkten. Hittills har vi gjort den två gånger och har alltså bara kunnat jämföra med faktiska utsläppssiffror en gång. Då gav den en bra uppskattning.

Regeringen efterfrågar tidiga siffror till budgetarbetet – men även EU. Medlemsstaterna behöver en tidig indikation på hur utsläppen sett ut för att kunna förbereda handeln med utsläppsrättigheter.

Beskriv samarbetet med SMED-konsortiet?

SMED är inblandade i stora delar av klimatrapporteringen som styrs av EU-förordningen – den årliga rapporteringen och

Foto: Monica Holmberg

delar av prognoserna. SMED:s olika kompetenser är också viktiga för metodarbetet och granskning på olika nivåer – vi behöver experterna vid vår sida.

Vad gör då Naturvårdsverket?

Vi samordnar, beställer och är kravställare. Vi ser till att den data finns tillgänglig som efterfrågas av regering, EU och FN.

Hur ligger Sverige till geografiskt för klimatförändringar?

Detta är framförallt SMHI:s område, men modellkörningar visar att vi kommer att få betydande uppvärmning och förändring av mängden nederbörd. Läs gärna kapitel 6 i senaste Nationalrapporten (*se nästa sida, reds anm.*), där de senaste resultaten kring klimatanpassning, sårbarhetsanalys och anpassningsåtgärder beskrivs.

Man pratar om "black carbon" – vad innebär det?

Det diskuteras mycket och innebär en kortlivad klimat-

gas – ett partikelutsläpp som orsakas av exempelvis vedeldning och förbränning av jordbruksrester. Detta är en viktig klimatfråga i vissa länder, som mer direkt än andra utsläpp innebär ohälsa – och som man därför tar på allvar.

Första åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet är avslutad, hur gick det för Sverige och EU?

Vi har ännu inte gjort själva bokslutet, men ett regeringsuppdrag där bokslutet ska redovisas är klart nu i höst. Vi ser ut att klara målen med råge. Under 2008 till 2012 gällde det för Sverige att begränsa ökningen av växthusgasut-

släpp till fyra procent och den senaste bedömningen visar att utsläppen har minskat med 20 procent! De flesta länder inom EU ser ut att ha klarat sina åtaganden.

Rapporterade utsläpp och klimatmål gäller för det som sker **inom** ett land och hänsyn tas alltså inte till import. Att utsläpp sker i andra länder, genom att vi importerar en stor andel av vad vi konsumerar, behöver inte vara ett problem så länge de producerande länderna ingår i internationella avtal. Tyvärr är det fortfarande en liten andel av de globala utsläppen som omfattas av internationella avtal, runt tio procent. >>

FAKTA

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."

Riksdagens definition av miljökvalitetsmålet.

Second hand-kläder ökar i Sverige

Istället för att köpa nya kläder väljer allt fler att använda second hand i Sverige. Andelen insamlade textilier som såldes på den svenska second hand-marknaden ökade med 16 procent mellan 2011 och 2013.

*Naturvårds-
verket har före-
slagit att minst
40 procent
av de textilier
som sätts på
marknaden ska
återanvändas
2020.*

RESULTATET KOMMER

från den undersökning som Naturvårdsverket låtit Svenska MiljöEmissionsData – SMED göra. Textilproduktionen har stor miljöpåverkan och för att minska denna negativa inverkan har Naturvårdsverket föreslagit att minst 40 procent av de textilier som sätts på marknaden ska återanvändas 2020. För att uppnå detta etappmål har SMED fått i uppdrag att ta fram statistik och beräkna andrahandsmarknaden för textilier, berättar **Olof Dunsö**, statistiker vid SCB.

– Det totala resultatet som vi kom fram till var ganska väntat. Mer förvånande var att välgörenhetsorganisationerna

stod för hela 87 procent av försäljningen av second hand-kläder. Vi hade nog väntat oss en större försäljning via nät-handelsföretag, säger Olof.

Arbetet med att beräkna andrahandsmarknaden påbörjades i december 2013 och avslutades i juni 2014. För att följa upp etappmålet har SMED som förslag att minst två uppföljningsprojekt ska göras, utöver slutåret 2020. Undersökningen kommer dessutom att utvecklas.

– I nästa projekt vill vi undersöka den nätbaserade handeln mer eftersom vi miss-tänker ett visst mörkertal där, säger Olof.

Camilla Aronsson

Foto: Monika Holmberg

MER INFORMATION

Läs rapporten i sin helhet på smed.se, SMED Rapport Nr 149 2014. Du kan också kontakta Olof Dunsö via e-post: olof.dunso@scb.se för mer information.

>> Finns den statistik som behövs inom ditt område?

Det vore bra om det fanns nycklar mellan olika statistikprodukter och rapporteringssystem, som exempelvis mellan energistatistiken och utsläppshandelssystemets utsläpp. Vi skulle då få bättre statistik för uppdelningen av utsläpp mellan vad som ingår och vad som inte ingår i handelssystemet. Men ändå har Sverige verkligen god kvalitet på statistiken, det är många länder som skulle behöva

förbättra sin kvalitet. Här kan SCB:s internationella arbete tjäna en viktig roll – att bygga upp basstatistik över exempelvis energi och utsläpp i utvecklingsländer.

I detta nummer beskriver vi några uppdrag inom SMED.

Utöver SMED, vilka andra samarbeten har ni med SCB?

På mitt område samarbetar vi med Miljöräkenskaperna när det gäller att publicera konsumtionsbaserade utsläpp på naturvardsverket.se.

Slutligen Hanna – vad kan jag göra för att vara klimatsmart?

Rösta klimatsmart. Cykla till jobbet. Välj mat efter säsong och undvik långa flygresor.

Monica Holmberg

LÄSTIPS!

* Sjätte Nationalrapporten:
[government.se/
sb/d/18688/a/240227](http://government.se/sb/d/18688/a/240227)

Utsläpp till Luft och Klimat:
[naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/
Klimat-och-luft/Klimat/utslappen-
av-vaxthusgaser/](http://naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/utslappen-av-vaxthusgaser/)

Matsvinn till avlopp kartlagt

I Sverige slängs varje år cirka en miljon ton matavfall bara till avlopp, vilket innebär en stor miljöpåverkan och stora kostnader. En minskning med 20 procent skulle ge en samhällsekonomisk besparing på 10–16 miljarder kronor per år*.

För att kunna få bättre kunskap om matavfall har Svenska MiljöEmissionsData, SMED fått i uppdrag av Naturvårdsverket och Livsmedelsverket att mäta matavfallet som slängs via avloppet.

– Orsaken till att det blivit så stort fokus på matavfall är den stora miljöpåverkan som uppstår när vi inte använder maten utan slänger den istället, säger **Louise Sörme**, projektledare på SCB. Mat och dryck till avlopp har inte kartlagts tidigare i Sverige.

Matavfall kan dels vara oundvikligt, det vill säga matavfall som inte är ätbart såsom ägg- och bananskal, kaffesump och tepåsar. Avfallet kan också vara onödigt, det vill säga mat som skulle kunna ätas och drickas. Det sistnämnda kallas matsvinn.

SMED:s undersökning visar att det varje år slängs 26 kilo mat och dryck per person via avloppet. Undersökningen har bara tagit med det onödiga avfallet och det är bara hushåll som undersöks eftersom tidigare studier visat att det är hushållen som slänger mest mat. *Läs pressmedlandet "Matsvinn" på naturvardsverket.se.*

Undersökningen visar att enpersonhushåll slänger mest mat och dryck via avloppet, cirka 32 kilo per person. Främst är det kaffe och te som slängs följt av mejeriprodukter. 70 procent slängs på grund av att det är rester från måltid, matlagning eller fika och 26 procent på grund

av gammal vara eller utgången datum. Louise Sörme berättar att resultaten inte alls är förvånande.

– Resultaten vi fick stämmer bra överens med tidigare internationella undersökningar. Det som stack ut var kanske att enpersonhushållen slängde så mycket mer än flerpersonshushåll, säger Louise Sörme.

Det är ännu inte klart om resultaten ska ingå i miljömålsuppföljningen, men de kommer helt klart att påverka i diskussionerna eftersom mängderna nu är kartlagda.

– SMED:s resultat kommer att ligga till grund för debatten och diskussionen om matavfall och matsvinn. Det kommer förhoppningsvis bli en ögonöppnare att det även är stora mängder som slängs via avloppet, och att det har en stor miljöpåverkan och innebär en stor kostnad för hushållen, säger Louise Sörme.

Camilla Aronsson

*Naturvårdsverket 2012, Rapport 6527

MER INFORMATION

Louise Sörme

louise.sorme@scb.se

"Det är aldrig för sent att göra så mycket som möjligt"

I juli visade termometern över 30 grader, den största skogsbranden som Sverige någonsin skådat ägde rum i Västmanland och kraftiga åskoväder ledde till översvämningar i källare och vägtunnlar. Så kan sommaren 2014 sammanfattas.

– **FÖR NÄRVARANDE SER** 2014 ut att bli det varmaste året som hittills har uppmätts på jorden. Och det beror främst på utsläppen som dagligen sker världen över, säger meteorologen, föreläsaren och författaren **Pär Holmgren**.

Det är nog många som känner igen Pär från tv-rutan. Under 20 år var han meteorolog och väderpresentatör på SVT, men vid årsskiftet 2008/2009 valde han att sluta för att kunna arbeta heltid med klimat- och hållbarhetsfrågor.

Världens stora behov av fossila bränslen som olja, kol och naturgas och den omfattande skogsavverkningen är två betydande orsaker till varför vårt klimat förändras, menar Pär. Förändringarna innebär att det tenderar att bli torrare i torra områden och blötare i blöta områden.

– Det förändrade klimatet betyder sämre förutsättningar för mänskligt liv. I de torra delarna av världen kommer det att leda till sämre skördar och större vattenbrist, vilket i sin tur ökar risken för fler konflikter och större flyktingströmmar. Det här är alltså baksidan av det moderna industrialiserade samhället, säger Pär.

Ur ett historiskt perspektiv är det Storbritannien och USA som har släppt ut mest koldioxid per capita i världen. När nu Kina är på stark framfart med att modernisera sitt samhälle är Pär ändå förhoppningsfull.

– Kina investerar enormt mycket i solenergi och i elfordon, vilket är jättebra. Det är viktigt att de länder som nu och i framtiden kommer att moderniseras också vågar satsa och ta ett stort tekniksprång mot förnyelsebar energi.

Kultur och statistik – två sätt att föra fram budskap

Idag undervisar Pär på Uppsala universitet och frilansar som bland annat föreläsare. Han har också startat flera projekt och organisationer där hållbarhetsfrågorna knyts samman med hans stora kultur- och musikintresse.

– Många kulturarbetare har en otrolig förmåga att kunna förmedla budskap, och i vissa sammanhang tror jag att den här mjukare formen av kommunikation och opinionsbildning fungerar bättre än statistik och fakta, förklarar Pär.

Samtidigt menar han att hårda fakta som statistik behövs för att i andra sammanhang kunna argumentera och lägga fram bevis för att det faktiskt sker förändringar i vårt klimat.

– När jag föreläser använder jag mig ofta av temperaturstatistik och utsläppsstatistik. Jag visar till exempel internationell statistik över de varmaste åren och utvecklingen över ländernas utsläpp. Ibland brukar jag också visa hur isutbredningen i Arktis har förändrats sedan mätningarna med satellit inleddes 1979.

Pär tycker att det är viktigt att man förstår vad som döljer sig bakom siffrorna när man använder statistik som fakta. Han påpekar också att det är viktigt att använda data från en längre tidsperiod, och inte bara göra ett nedslag i statistiken ett visst år.

– Vi som bor närmast polerna har ofta stora och naturliga vädervariationer. Så för att kunna dra några slutsatser om klimatet behöver man följa vädret under en 30-års period, säger han.

FAKTA

"Vad är egentligen meteorologi, väder och klimat?"

Meteorologi är vetenskapen om allt fysikaliskt och kemiskt som sker i atmosfären. För en meteorolog är väder mer än bara en väderprognos. För dem handlar det om luftmassor, högttryck, lågttryck och frontzoner. Ur ett statistiskt perspektiv är Klimat väderstatistik som har samlats in på en given ort eller region över en längre tidsperiod, oftast 30 år eller mer.

3 SNABBA MED PÄR

- **Bästa årstiden?** Skiftet mellan vår och sommar.
- **Bästa vädret?** Som vetenskapsman svarar jag olika typer av oväder eftersom det är det som är mest intressant att studera. Som privatperson vill jag att vädret ska variera, t.ex. växlande molnighet och spridda skurar.
- **Bästa stället att vistas på i höst?** I en tågkupé på väg till ett nytt ställe att upptäcka.

Foto: Maria Sjölander

Pär tror på personliga utsläppsrätter som ett starkt verktyg för att minska klimatpåverkan.

Politiker har ett stort ansvar

De senaste åren har allmänheten blivit mer och mer medvetna om klimat och hållbarhet. I storstäderna finns en tydlig trend med mer vegetarisk mat och ett ökat intresse för ekologiska och närproducerade produkter. Även debatten inför EU-valen i våras handlade mycket om miljöfrågorna.

– Ja, det är ett fantastiskt uppvaknande. Som föreläsare märker jag också en stor förändring – frågeställningen hos gemene man har flyttats från "Hur funkar det?" till "Vad kan vi göra?". Det är en mycket rolig utveckling eftersom vi då kan vara mer konstruktiva och kreativa i hur vi kan ta oss an problemen.

Vad kan man som enskild individ göra då? Pär tipsar om att man kan börja med att ta reda på hur den egna klimatpåverkan ser ut idag genom att gå in på klimatkontot.se.

– De tre stora områdena för klimatpåverkan handlar om mat, resor och boende. Jag tycker att man ska försöka göra något inom varje område och att man ska börja med det som känns relativt enkelt och överkomligt.

Även om man som enskild individ kan bidra till en hållbarare värld, så är det till syvende och sist politikerna som bär det stora ansvaret för klimatfrågan.

– Det viktiga är att politikerna når breda överenskommelser och att de tänker långsiktigt. Jag

tycker även att de kan bli bättre på att se sambanden mellan ekonomin och miljöfrågorna.

Pär tycker också att Sverige skulle kunna vara ett föregångsland med att ta fram statistik över utsläpp på individnivå. På så sätt skulle man kunna arbeta vidare med något som kallas personliga utsläppsrätter, vilket han tror är ett mycket starkt verktyg för att minska vår klimatpåverkan.

– Om 10–20 år hoppas jag att vårt samhälle har slutat använda fossila bränslen. Och det är viktigt att komma ihåg att det aldrig kommer att vara för sent att göra så mycket som möjligt. Det dummaste vi kan göra är att ge upp. Ju mer vi gör nu, desto bättre kommer förutsättningarna för kommande generationer att bli, avslutar Pär.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Se parholmgren.se eller kontakta Pär Holmgren, par@parholmgren.se. Han finns även på Twitter: [@ParHolmgren](https://twitter.com/ParHolmgren).

FAKTA

Namn: Pär Holmgren

Yrke: meteorolog, föreläsare och författare

Aktuell med: Barnboken "Torstens resa ner i underjorden" (utkom i september 2014) och boken "Det minsta vi kan göra är så mycket som möjligt" (utkommer i oktober 2014).

Därför varierar priset på koldioxid!

I Sverige har det sedan 1991 funnits ekonomiska styrmedel som har haft möjlighet att minska koldioxidutsläpp. Först i form av en koldioxidavgift, som 1995 övergick i nuvarande koldioxidskatt. Skatten tas ut på icke-förnybara bränslen baserat på bränslets innehåll av kol, som senare vid förbränning leder till koldioxidutsläpp. Sedan 2005 finns även en marknad inom EU för handel med utsläppsrätter för koldioxid.

Foto: Lillebror Alln

I nom miljöräkenskaperna på SCB belyses samband mellan ekonomi och miljö. Varje år publiceras statistik på luftutsläpp och miljöskatter, där bland annat koldioxidskatten ingår. Statistiken samlas även in internationellt, via Eurostat och OECD. OECD:s granskning av Sveriges miljöpolitik pekade på betydelsen av omfattande informationsunderlag, och statistiken över miljöekonomiska styrmedel är en viktig del i detta.

SCB har statistik om statens koldioxidskatteintäkter från 1993 och framåt. Kombinerar dessa skatteintäkter med statistiken om koldioxidutsläpp skapas ett genomsnitt som vi-

sar hur mycket skatt som betalts per ton koldioxidutsläpp, ett slags pris på koldioxidutsläpp. 2011 var detta pris cirka 440 kr per ton utsläpp i löpande priser, att jämföra med 175 kr 1993. Den största ökningen skedde mellan 2000 och 2004, då skatteintäkten per ton utsläpp fördubblades.

Vidare kan statistiken branschfördelas och därigenom går det att identifiera skillnader mellan olika grupper av aktörer i ekonomin. Koldioxidskatten per ton utsläpp är lägst i tillverkningsindustrin och branschen för energi- och värmeproduktionen, där cirka 120 kr betalades för ett ton koldioxidutsläpp. Dessa branscher är även inkluderade i handeln med utsläppsrätter, och under 2011 var maxpriset för en utsläppsrätt cirka 150 kr. Andra aktörer betalar mer, högst är hushållen som betalar drygt 930 kr för ett ton koldioxidutsläpp. Även tjänstebranschen, handeln och byggbranschen betalar mer för ett ton utsläpp än andra delar av näringslivet.

Orsak till skillnaderna är framförallt undantag och skattenedsättningar för exempelvis tillverkningsindustrin, kraft-/värmeproduktion, gruv-

verksamhet och sjötransport. Mixen av bränsleslag som används för att täcka energibehovet ser även annorlunda ut mellan olika företag och privatpersoner. Eftersom koldioxidskatten har olika skattesatser per bränsleslag, kan det påverka hur mycket koldioxidskatt som betalas per ton utsläpp.

Nytt projekt EU-finansieras

Under 2015 kommer arbetet inom SCB:s miljöräkenskaper fortsätta att kartlägga miljöfrågor och kopplingen till ekonomins aktörer. Särskild EU-finansiering kommer att gå till ett projekt inriktat på just ekonomiska styrmedel, bland annat kopplingen mellan koldioxidskatten och utsläppsrättshandeln.

MER INFORMATION

hitta du på scb.se under
Hitta Statistik/Miljö

Sebastian Constantino
sebastian.constantino@scb.se

Miljöräkenskaper – vad gör SCB?

Miljöräkenskaperna vid SCB gör det möjligt att analysera sambandet mellan miljö och ekonomi. Miljöräkenskaper är uppbyggda med nationalräkenskaperna, NR som grund och redovisar miljöstatistik och ekonomisk statistik gemensamt. Miljödata systematiseras efter samma branschindelning och samma slutliga användningsområden som ekonomiska data. Miljöräkenskaperna är internationellt harmoniserade och de regleras av både FN och EU och möjliggör internationella jämförelser.

SYFTET ÄR att behandla utnyttjandet av naturresurser och miljö på samma sätt som annan resursförbrukning i de nationella räkenskaperna, liksom att lyfta fram detaljer ur ekonomisk statistik som berör miljö, som t.ex. miljöskatter, miljösubventioner och miljöföretag. De visar användning av miljöekonomiska styrmedel och dess effekter och miljöpåverkan. En annan typ av analys är hur hushållens konsumtion påverkar utsläpp av växthusgaser.

SCB utvecklar ständigt miljöräkenskapssystemet och arbetar för ökad användning, exempelvis med *Regionala miljöräkenskaper* och *Markräkenskaper för biologisk mångfald*.

Regionala miljöräkenskaper

I år har regionala miljöräkenskaper utvecklats med fokus på utsläpp till luft och redovisas första gången under hösten. Statistiken om utsläpp till luft per bransch redovisas idag nationellt. Det innebär att fördelningar och modelleringar behöver göras för att skapa regionala miljöräkenskaper. Utsläpp från tillverknings- och energibranscherna samt från fordonstrafik kan regionfördelas via adresser. I övrigt sker regionsfördelningen antingen helt eller delvis med hjälp av modellberäkningar. Modellberäkningen baseras i huvudsak på den länsvisa fördelningen

av branschers *förädlingsvärde* eller *sysselsättning*, som hämtas från de regionala räkenskaperna inom nationalräkenskaperna.

Markräkenskaper för biologisk mångfald

Mått på hållbar utveckling och välfärd behövs i arbetet med grön ekonomi, nationellt och i internationell samverkan. Sverige har åtagit sig att leva upp till de mål som satts i den s.k. Nagoya-planen från 2010. Ett delmål innebär att värdet av biologisk mångfald ska integreras i utvecklingsplaner, i ekonomiska beslut och nationella räkenskaper. I Sverige ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av *ekosystemtjänster* vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället senast 2018.

SCB:s projekt har sambearbetat data om mark som är värdefull för biologisk mångfald med annan statistik som har koppling till ekonomin. Marken fördelades på *ägare* och *branscher* med exempel från Art- och habitatdirektivets naturtyper *västlig taiga* och *gräsmarker*. En tanke med denna utgångspunkt har varit att få en klassning som kan användas i internationella sammanhang.

MER INFORMATION

hittar du på scb.se under **Hitta statistik**.

Foto: Monica Holmberg

Foto: Monica Holmberg

Nancy Steinbach, nancy.steinbach@scb.se
Elin Törnqvist, elin.tornqvist@scb.se

SCB hjälper andra länder att bli bättre

Statistik är en av grundpelarna i ett modernt samhälle. Beslutsfattare behöver statistikunderlag för att kunna fatta beslut och följa upp ett lands utveckling. Källa: SCB träffar **Pernilla Trägårdh**, chef för SCB:s avdelning International Consulting Office, ICO som berättar hur SCB bidrar till att bygga upp statistisk kompetens hos statistikmyndigheter eller liknande i länder utanför EU.

SEDAN ÅR 1983 arbetar SCB med att bedriva konsultverksamhet genom kunskapsöverföring inom kompetensområdet statistik på den internationella marknaden utanför EU.

– SCB har en enorm erfarenhet och expertis inom statistikutveckling och vi har ett väldigt gott renommé internationellt. Vi är en av de ledande statistikmyndigheterna i världen att hjälpa andra att bli bättre, konstaterar Pernilla.

”SCB prioriterar länder och regioner inom det svenska utvecklingssamarbetet med strategier beslutade av regeringen”, står det i SCB:s strategi för tjänsteexport år 2014–2020.

– Strategin med SCB:s tjänsteexport går ut på att vi ska vara mer i fas med det svenska biståndet och de svenska biståndspolitiska prioriteringarna. Vi behöver vara lösningsfokuserade och innovativa för att kunna möta efterfrågan från flera komplexa länder, till exempel Somalia. Vi har stort fokus på de svenska biståndsländerna och vi arbetar i dagsläget med länder på Västra Balkan, i Östeuropa, i Afrika samt i Asien, berättar Pernilla.

Stor efterfrågan på miljöstatistik

SCB tar ett helhetsgrepp för statistikutvecklingen i biståndsländerna. Det handlar dels om att överföra kunskap om den övergripande styrningen och ledningen av statistikprocessen och det statistiska systemet, dels om enskilda statistikområden.

– De senaste åren har vi märkt av en allt större efterfrågan på miljöstatistik. En naturlig följd av att miljö- och klimatfrågorna står högt på agendan både nationellt och internationellt, säger Pernilla.

Miljöstatistik är därför en komponent som finns med i de allra flesta samarbetsprojekt där SCB:s tjänsteexport bedrivs. Då det i många länder inte alls finns någon miljöstatistik att utgå från har SCB nyligen tagit fram ett miljöstatistik-koncept om hur samarbetet och utvecklingen av den här statistiken kan fungera.

Trots att många länder har knappa resurser, både vad gäller personal och budget, ser Pernilla att utvecklingen av miljöstatistik sakta men säkert går framåt. Ju starkare engagemang och ju mer välutbildad personal det finns på statistikbyrå, desto större chans är det att resultatet blir mer lyckat. Pernilla lyfter fram Serbien och Burkina Faso som två goda exempel:

– Serbiens statistikbyrå har till exempel publicerat materialflöden för åren 2001–2011. De har också levererat efterfrågad statistik till Serbiens motsvarighet till Naturvårdsverket, så att de i sin tur har kunnat publicera viktiga tidsserier inom utsläpp. I Burkina Faso har de bland annat förbättrat beräkningsmetoderna för utsläpp av växthusgaser, vilket innebär att de är på god väg att uppfylla internationella förpliktelser när det gäller miljöstatistik.

Pernilla hymlar inte med att det finns en mängd utmaningar inom tjänsteexporten. Men >>

Foto: Birgitta Edberg

Världen har fått upp ögonen för sambanden mellan miljö och ekonomi

Nancy Steinbach arbetar med miljöräkenskaper på SCB och har varit iväg ett flertal gånger till olika utvecklingsländer för att introducera och hjälpa dem att bygga upp miljöräkenskapssystemet.

MILJÖRÄKENSKAPER ÄR ETT informations-system som med hjälp av statistik beskriver samband mellan miljö och ekonomi. Det utgår liksom nationalräkenskaperna från branscher, hushåll och offentliga myndigheter. De områden som ingår är bland annat utsläpp till luft, energianvändning, materialflöden, miljöskyddskostnader, miljöföretag, miljöskatter och miljösubventioner.

– Första gången jag var iväg var år 2002 till Azerbajdzjan. Uppdraget var att EU-anpassa en äldre undersökning som mäter hur mycket företag investerar i miljöskydd och hur stora kostnader de har för att minska sin miljöpåverkan. Det var väldigt spännande och lärorikt, berättar Nancy.

Därefter har Nancy varit i en rad olika länder, bland annat i Armenien, på Balkan och i Afrika. På frågan vad länderna först börjar ta tag i inom miljöräkenskapssystemet svarar hon att det oftast är miljöskyddskostnader. Det är den enda delen inom systemet som är baserad direkt på en enkät, vilket gör att länderna ofta tycker att det är det enklaste att börja med. De övriga delarna av systemet bearbetas med redan framtä-

gen statistik, vilket inte är ett lika vanligt arbetssätt hos de länder som besöks, berättar hon.

De senaste åren har det blivit mer fokus och intresse kring miljöräkenskaper, och Nancy tror att det är en följd av att FN och OECD numera arbetar alltmer aktivt med miljöstatistik.

År 2012 antog FN:s statistiska kommission en standard inom miljöräkenskaper. Att bland annat OECD arbetar med strategin för grön tillväxt och att FN:s miljöprogram, UNEP arbetar med grön ekonomi har också bidragit till att kopplingen mellan miljö och ekonomi har tagit plats på dagordningen både hos oss i västvärlden och i utvecklingsländerna, menar Nancy.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Kontakta Nancy Steinbach,
nancy.steinbach@scb.se

>> det finns också goda möjligheter att nå framgångsrika resultat av de investeringar som görs. Efterfrågan är stor och behöver mötas på flera sätt. Kapacitetsutveckling innebär satsningar på kunskap hos de som ska ta fram statistiken, liksom hos de som ska använda den samt förstås finansiella investeringar i tekniska lösningar för statistikproduktion. Flera aktörer behöver samordna sig för att resultatet ska bli så bra som möjligt.

– Vi ser att det kommer att behövas jättemycket stöd till utvecklingen av statistisk kapacitet, inte minst i Afrika söder om Sahara. Nya

globala utvecklingsmål ska antas år 2015 och kommer att sätta ytterligare press på de statistiska systemen i framförallt resurssvaga länder, avslutar Pernilla.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Kontakta Pernilla Trägårdh,
pernilla.tragardh@scb.se

Att läsa, räkna och lösa problem med it – nordiska data

PIAAC är en internationell undersökning om vuxnas färdigheter, till skillnad från PISA som handlar om årskurs 9. Tjugofyra länder jämförs och OECD är samordnare. Sedan 2010 finns ett nordiskt nätverk för erfarenhetsutbyte och nu i höst finns dessutom nordiska data samlade på Danmarks statistik.

24 LÄNDER har deltagit i den stora PIAAC-studien och några tillkommer 2016, bland annat Chile. Studien är resurskrävande och det är nästan bara OECD-länder som har deltagit.

Metoderna för både PIAAC och PISA är utvecklade i USA och det var viktigt att samtliga deltagande länder genomförde undersökningen likadant. PIAAC innebär besöksintervjuer och Sverige har tyvärr lägst svarsandel med 45 procent. OECD bedömde dock att bortfallsuppföljningar i kombination med information om grupper som inte hade svarat från SCB:s utmärkta register gjorde att kvaliteten var tillräcklig i Sverige och jämförbar med andra länder.

Ann-Charlotte Larsson och **Anna Eriksson**, projektledare för det nordiska nätverket och svenska undersökningsledare – berättar om nätverket:

– Forskare och statistiker från Sverige, Norge, Finland, Danmark – och faktiskt Estland, ingår. Sverige är projektledare för nätverket som nu har byggt upp nordiska data vid Danmarks statistikbyrå utifrån data från PIAAC och nationella register, med ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet.

Hur står sig Estland i jämförelse?

De ligger nästan i nivå med de nordiska länderna. I Estland har man satsat på utbildning under det senaste decenniet, vilket visar sig genom goda resultat för de yngre i Estland jämfört med de äldre. Samtliga deltagande länder i det nordiska nätverket har kombinerat PIAAC-data med data från nationella register. I Estland finns inte alls system av registerdata som i de nordiska länderna, vilket har gjort att många av registervariablerna har fått skapas från

grunden. Estland har lagt ner ett omfattande och gediget arbete för att genomföra detta.

Vad ser ni i jämförelser med övriga deltagare i OECD-länder?

Generellt går det bra för de nordiska länderna. Sverige ligger över genomsnittet på samtliga tre områden: läsa, räkna och lösa problem med it. Norge och Danmark ligger över medel när det gäller att räkna och lösa problem med it, men Danmark ligger under vid läsning. Finland ligger över oss andra när det gäller både läsning och räkning.

Finland tillhör toppskiktet tillsammans med Japan. Även i PISA ligger Finland högt – och varför diskuteras ofta. Men

FAKTA

PIAAC – Programme for the International Assessment of Adult Competencies. Det är en omfattande och direkt bedömning av vuxnas kompetenser. Den samordnas av OECD och genomfördes första gången 2011–2012 i 24 länder, bland minst 5 000 personer per land i åldrarna 16–65 år. I den svenska studien som publicerades 2013 hade SCB 140 intervjuare involverade.

– Tanken är att vi ska koppla på registerdata vart tredje år till den nordiska databasen för att kunna följa upp arbetssituation och utbildning över tiden, säger Anna och Ann-Charlotte.

som sagt – hela Norden ligger bra till, även i jämförelse med USA, England, Frankrike och Tyskland. Satsningar på vuxenutbildning och livslångt lärande i de nordiska länderna ger effekt i PIAAC.

I vissa länder har yngre betydligt högre kunskap än äldre, något som syns tydligt i Sydkorea och Finland och till viss del i Estland. I England, Nordirland och i USA syns däremot nästan ingen skillnad mellan yngre och äldre. Det är naturligtvis väldigt viktigt att satsa på framtiden och att utbilda sin arbetskraft.

Vad händer nu?

Man pratar om tioårsintervall, men flera länder tillkommer och vi måste vänta in dessa innan nästa huvudomgång. Vi räknar med ytterligare rapporter och analyser när dessa resultat tillkommer. Det vore intressant att kunna göra jämförelser mot samtliga länder

i EU, och då även fler länder i östra Europa.

När det gäller det nordiska samarbetet så pågår arbete med att berika och fördjupa analyserna genom att vi tillför registervariabler. Det utmynnar i en nordisk rapport i maj nästa år – tillsammans med en forskarkonferens i Danmark.

– Tanken är att vi ska koppla på registerdata vart tredje år till den nordiska databasen för att kunna följa upp arbetssituation och utbildning över tiden, avslutar Anna och Ann-Charlotte.

Monica Holmberg

MER INFORMATION och rapporter hittar du på scb.se/piaac

TIPS!

Den 24 november arrangerar SCB och IFAU en konferens om forskning baserad på PIAAC i Stockholm.

Mer information hittar du i början av oktober på scb.se

**Halvdagskurs
i att använda
index
– boka idag!**

Tänk först – förhandla sen

22 och 28 oktober

- Vad är ett index? Reglering med hjälp av index
- Fördjupning i några av SCB:s vanligaste index t.ex. Arbetskostnadsindex, Konsumentprisindex, Producentprisindex, Entreprenadindex
- Praktikfall med räkneexempel
- Att hitta index och relevant information på internet och i databaser
- Att tänka på vid indexkursuler. SCB:s experter på berörda index medverkar.

Kursen genomförs i SCB:s lokaler i Garnisonen, Karlavägen 100 i Stockholm, mellan klockan 12.00–16.30.

ANMÄL dig på scb.se/indexkurser.

Vi har även möjlighet att **SKRÄDDARSY INDEXKURSER**

**Prognosdagen
11 december**

Framtidens utmaningar – Jobb, utbildning och arbetslöshet

På programmet står:

- Framtida möjligheter till jobb i olika delar av landet
- Hur utvecklas arbetsmarknaden i olika branscher?
- Tillgång och efterfrågan på utbildade, fram till år 2035
- Varför växer vissa regioner och andra inte?
- Hur når vi unga som varken arbetar eller studerar?
- Hur går det med integrationen?
- Arbetsmarknadsåtgärderna – har de någon effekt?

11 december arrangerar SCB, i samarbete med Arbetsförmedlingen, Prognosdagen 2014 i Stockholm. Dagen vänder sig till dig som är vägledare, lärare, utbildningsplanerare, utredare, forskare eller allmänt intresserad av utbildnings- och arbetsmarknadsfrågor. Mer information och anmälan på scb.se under

Kurser och seminarier.

SCB sätter turismen på kartan!

Hur påverkas Sveriges hotell, stugbyar, vandrarhem och campingar av lokala evenemang, nya sevärdheter eller förändringar i infrastrukturen? Finns det några minsta gemensamma geografiska nämnare för de anläggningar med högst beläggningsgrad? Hur ser beläggningen ut i fjällen kontra skärgården och storstadsområden?

DETTA ÄR EXEMPEL på nya frågeställningar som SCB inom kort kan ge svar på, i och med att Inkvarteringsstatistikens anläggningsregister har koordinatsatts.

Inkvarteringsstatistiken är en viktig beståndsdel i beräkningarna av resenäringens effekter på Sveriges ekonomi och sysselsättning. Den följer utvecklingen av Sveriges kommersiella boendeanläggningar sedan 1978. Med hjälp av Geografiska Informationssystem, GIS har Sveriges samtliga verksamma hotell, vandrarhem, stugbyar och campingplatser i anläggningsregistret givits sina unika nord-sydliga och öst-västliga koordinater och kan därmed prickas ut på karta.

Med registret skapas en rad möjligheter att koppla samman Inkvarteringsstatistiken med andra geografiska undersökningar. Dessutom öppnas helt nya möjligheter till analyser av turistiskt intressanta funktionsområden oberoende av län- och kommungränser samt möjlighet att åskådliggöra all data visuellt på kartor.

– Det känns jättespännande att vara delaktig i att göra Inkvarteringsstatistiken än mer tillgänglig för våra användare och att med hjälp av kartor så

småningom kunna ge statistiken ett ansikte, säger **Karin Hallmén**, nuvarande projektledare på SCB för *Inkvarteringsstatistik på Karta*.

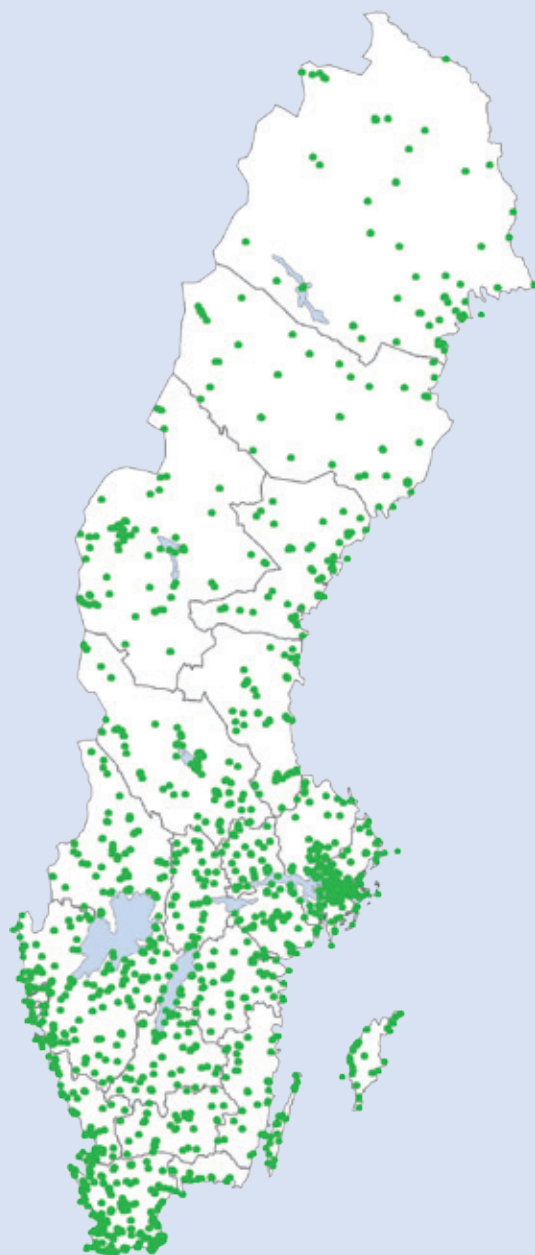
– Vi har arbetat fram idén med GIS-experterna här på SCB. *Inkvarteringsstatistik på Karta* innehåller alla ingredienser för att klassas som mitt drömprojekt! Turism, statistik, kartor och utveckling – plus lite gammalt hederligt detektivarbete för att hitta alla anläggningar.

Vem ser du som användare?

– Tillväxtverket och andra intressenter har efterfrågat möjligheten att presentera inkvarteringsstatistik på karta – dels för de utökade analysmöjligheterna och dels för att göra statistiken mer lättillgänglig för användarna. När produkten är helt klar kommer alla kunna beställa statistik baserat på det nya analysverktyget, precis som allt annat material som grundar sig på vår Inkvarteringsstatistik.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du?

– I och med koordinatsättningen har vi lärt oss ett nytt språk – *geografi*. Inkvarteringsstatistiken kan numera förhålla sig till allt annat som har

Verksamma hotell i Sverige (ej vandrarhem, camping eller stugbyar).

en geografi och koordinater. Vi kan analysera anläggningars närhet till stränder, sjöar, skog, vägar, järnvägar eller särskilda turistattraktioner, vilket kan ge bra underlag till exempelvis nyetableringskalkyler. Men vi kan också vända på det och ge information om hur många som under en given period checkat in på hotell, vandrarhem, stugbyar och campingar inom en viss radie från din verksamhet. Detta är uppgifter som kan vara mycket intressant för många branscher – handeln inte minst.

Vad är nästa steg?

– Vi är nu klara med insamlingen av koordinater – själva fundamentet i slutprodukten, men självklart fortsätter vi att koordinatsätta alla nya anläggningar löpande. Vi filar på olika paketlösningar för att tillgodose användarnas efterfrågan på förfinade analysverktyg. Den informationen hittar man då på **scb.se**.

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Kontakta Karin Hallmén,
karin.hallmen@scb.se

MARCUS JUSTESEN,
GIS-expert vid SCB
– **hur går arbetet?**

– STATISTIKEN BLIR ÄNNU

mer intressant när man ser den i bilder – hur många campingplatser finns det inom en mils radie och hur många personer når man med en timmes bilfärd? Hur många övernattningsmöjligheter finns i närheten?

– Man har möjlighet att dela upp turismstatistiken i exempelvis skärgårdsturism och stad kontra landsbygd. Man kan plocka ut motorvägs-hotell – ja det finns massor av möjligheter. Vi kan se hur utländska turister betar sig – danskarna åker i stort inte

längre norrut än Stockholm, det handlar om max cirka åtta timmars bilresa. Finländarna håller sig till östkusten, delvis Gotland men knappt alls Öland. Amerikanerna håller sig till största delen i Stockholm och delvis i Göteborg och Malmö, men inte utanför storstadregionerna. Detta är naturligtvis väldigt användbar information för turismbranschen. Och att överföra data till karta innebär dessutom ett extra granskningsverktyg – man ser tydligt att all data faktiskt hamnar i rätt område.

Monica Holmberg

Foto: Monica Holmberg

Språkdräkten är en del av kvaliteten i SCB:s arbete

”Jättetröst text.” ”Väldigt formellt.”
 ”Vad säger de två meningarna om mig? Vad har jag rätt till?”

INTE PRECIS DET man drömmer om att höra om texter med viktig juridisk information avsett för tiotusentals personer som SCB vill ska delta i undersökningar. Mer uppmuntrande då med ”Det juridiska språket är bättre här för man pratar om dig, mer personligt.” ”Bra att man säger att man är mån om att behandla uppgifterna på rätt sätt.”

Tester på ”allmänheten”

Det här är några exempel på vad tilltänkta läsare berättar om ett brev från SCB. I juni i år bjöd vi sex personer ur allmänheten för att låta sig intervjuas om ett förslag till inbjudningsbrev till en av SCB:s undersökningar. Förslaget var ett försök att författa ett begripligare och mer välkomnande brev; det var skrivet i så kallat *klarspråk*. Klarspråk handlar om fungerande bruksprosa, det vill säga texter som ska användas snarare än att läsas för nöjes skull. Med *fungera* menas att textens avsändare uppnår det man vill med texten – att mottagaren inser, tänker, agerar som avsett. I SCB:s fall handlar det ofta om att få in data på rätt sätt i rätt tid.

Klarspråk som metod för lyckad kommunikation grundas på två huvudkomponenter:

- Det finns gott om forskning och erfarenhet som ger oss generell kunskap om hur människor läser. Baserat på det ger Språkrådet och andra råd om hur man skriver klarspråk. Exempel på allmänna råd är att börja med det viktigaste och använda punktlister.
- Den generella kunskapen måste alltid kompletteras med specifik kunskap om mottagarna av den aktuella texten. Vad är det viktigaste för just de här läsarna? Vad har de för förkunskaper om ämnet och inställning till budskapet? Sådan kunskap måste vi på SCB aktivt och löpande skaffa oss.

Även om man troget tar hjälp av klarspråksråden och samlar in kunskap om läsarna är det svårt att veta om en färdig text verkligen fungerar utan att testa den. Det man framför allt får hjälp med genom tester är att hitta vad som är viktigast att åtgärda. Ofta kan tester visa betydelsen hos någon språklig detalj – sådant är svårt att genomsöka på egen hand utan mottagarnas hjälp.

En välkomnande ton

Som myndighet måste SCB jobba med klarspråk, dels för att följa språklagen från 2009, dels för att myndigheter alltid ska sträva efter att använda skattebetalarnas pengar så effektivt som möjligt. Och att klarspråk bidrar till smidigare arbete är väl känt och dokumenterat sedan åtminstone fyrtio år tillbaka i Sverige. När medborgarna förstår och känner sig bra bemötta är de mer motiverade att samarbeta med myndigheten.

Tillbaka till intervjuerna med våra sex läsare ur allmänheten. Resultatet var tydligt: De föredrog klarspråksförslaget. Det var framför allt välkomnande ton, intresseväckande grafik och begripligare juridisk information som tilltalade läsarna. Det framkom också klart att den juridiska informationen måste förtydligas ytterligare. Med framtida tester tar vi reda på om vi lyckats!

Karin Hansson
karin.hansson@scb.se

Varför deltar vissa – men inte andra?

Varför deltar vissa personer men inte andra i statistiska undersökningar? Frågan är aktuell, men knappast ny.

Bortfallets orsaker är ett hett forskningsområde inom undersökningsmetodik. Av naturliga skäl är det svårt att undersöka de som inte vill delta. Men det är också svårt att se när i processen en person blir en bortfallsperson. I en enkätundersökning vet vi inte om urvalspersonen har sett kuvertet, öppnat det, läst missivet, börjat besvara enkäten eller t.ex. av princip är motståndare till att delta. Var i kedjan blev urvalspersonen bortfall och vad kan man göra för att förhindra det?

Att delta eller inte är en process i urvalspersonens huvud som kan vara svår att beskriva för utomstående. Beslutet kan vara av mindre vikt som personen knappt minns efteråt.

I intervjuundersökningar är det lite lättare att få insyn i de bakomliggande skälen eftersom man har direktkontakt med urvalspersonen, om de svarar i telefonen vill säga. Just detta är ett problem, att urvalspersoner inte svarar, och det kan vara svårt att veta varför – om det är en medveten handling eller om de helt enkelt inte är nåbara.

Beslutet att delta eller inte kan också säkert delvis förklaras på högre nivå, som värderingar vad gäller samhällsnytta, hur man ser på sin egen tid och antalet förfrågningar

om undersökningar bidrar troligen också. Men värderingarna förändras över tid och är inte helt enkla att mäta och dra slutsatser utifrån.

Likväl finns det en hel del forskning om varför personer deltar i undersökningar och den kunskapen ska man ta vara på. Vilken organisation som ansvarar för undersökningen

”Utmaningen är att formulera undersökningens syfte på ett sätt så det blir relevant och intressant för just uppgiftslämnaren!”

kan påverka beslutet. Om man har förtroende för organisationen bakom undersökningen är det större chans att man deltar. Utmaningen är förstås att nå fram i bruset av all pappersreklam, telefonförsäljning och webspam.

Ämnesområdet är en annan faktor som kan påverka beslutet. Man deltar i högre grad i undersökningar när ämnet uppfattas som angeläget, intressant eller relevant – inte så förvånande. Utmaningen är att formulera undersökningens syfte på ett sätt så det blir relevant och intressant för just uppgiftslämnaren! De kan sakna fackkunskaper och ha ett

lågt grundintresse för ämnet – beskrivningen måste anpassas efter detta.

Blankettens längd påverkar förstås. Det är dock svårt att ange någon exakt rekommendation om antalet sidor eller intervjutid. Effekten av längden påverkas nämligen också av ämnesområdet, hur frågorna är ställda och layouten. Detta bör man tänka på när man sammanställer sin blankett.

En möjlig utvecklingslinje är att ge uppgiftslämnarna återkoppling på svaren. SCB har provat detta i flera undersökningar, både i individ- och företagsundersökningar. Det har inte alltid gett effekt på svarsfrekvensen men uppfattats som positivt. Man kan kanske inte förvänta sig stora förändringar direkt men det kan innebära att man deltar nästa gång. Tillsammans med kunskapen om varför vissa deltar och andra inte, ger det oss en verktygslåda att arbeta med för att få urvalspersonerna att delta i våra undersökningar.

Andreas Persson
andreas.persson@scb.se

B

Tack för era synpunkter!

För att vi ska veta vad ni som kunder tycker om oss och våra tjänster samlar vi in synpunkter på olika sätt. En enkät går ut till alla er som beställer uppdrag för minst 10 000 kr – ett sätt att mäta kundnöjdhet i enskilda uppdrag. Vi genomför en Nöjd Kund Index-undersökning vartannat år. Men det kanske viktigaste sättet att få in era synpunkter på är svaren från öppna frågor via dessa undersökningar, via e-post och telefonsamtal.

DEN SENASTE GENOMGÅNGEN av kund- och användarsynpunkter visar att ni som kunder är i stort sett nöjda, speciellt med bemötandet och kvaliteten på statistiken. Det finns dock några områden där ni är mindre nöjda. Det gäller scb.se, presentationer, analyser och grafisk utformning, prissättning och att viss statistik saknas.

Vi arbetar ständigt för att förbättra vår verksamhet – exempelvis för att enklare hitta till statistiken på scb.se med ny sökfunktion samt ny funktionalitet och nytt gränssnitt i databaserna. Det finns fler tabeller än någonsin i Statistikdatabasen. I somras publicerade vi t.ex. den första

bostadsstatistiken från lägenhetsregistret. Liksom all statistik i Statistikdatabasen är den även tillgänglig för egen bearbetning. Via vårt API för Statistikdatabasen kan företag och privatpersoner bygga appar för smarta telefoner eller nya webbtjänster.

Vi presenterar numera artiklar på scb.se, som på ett mer lättförståeligt sätt analyserar och beskriver vår statistik. Vi hoppas att vår tydligare grafiska profil i rapporter och annat material underlättar för läsning och förståelse. För de externa rapporter vi levererar har ni kunder möjlighet att styra utformningen.

Vi får önskemål om mer transparens i redovisningen

av priser och det har vi arbetat med under 2014. Principen för prissättning är att vår verksamhet ska bedrivas med full kostnadstäckning.

Vi ser ständigt över de områden som ni kunder och användare tycker är viktigast, och därför är vi mycket tack-samma för att ni besvarar våra kundundersökningar – stort tack!

Christine Uhrlander
christine.uhrlander@scb.se